

Onderwerp : Tegenprestatie naar vermogen

B&W vergadering : 9 juni 2015

Dienst / afdeling : SE.WI.ST

Aan de gemeenteraad,

In het licht van een meer inclusieve en proactieve samenleving waarin een ieder meedoet en ertoe doet, past het ook in de relatie tussen het recht op uitkering en de plicht tot tegenprestatie nadere invulling te geven.

Hoewel op grond van de voormalige bijstandswet al langer een relatie ligt tussen het recht op uitkering en de plicht tot re-integratie, is eerst sinds 2012 in wetgeving verankerd dat ook wanneer er geen reëel arbeidsperspectief is de uitkeringsrelatie tussen gemeente en burger als wederkerig mag worden beschouwd: onder het 'voor wat, hoort wat' motto mag aan een uitkeringsgerechtigde gevraagd worden een tegenprestatie te leveren, ook wanneer re-integratie naar betaald werk dus (nog) niet tot de mogelijkheden behoort. Niet alleen de wederkerigheid zelf is hier het doel, mogelijk nog meer is dit instrument gericht op het faciliteren van het maatschappelijk mee- en ertoe doen van de betreffende burger en bevorderen van de zelfredzaamheid.

Hoewel de gemeente vanaf 2012 de bevoegdheid heeft om uitkeringsverstrekking en maatschappelijke wederkerigheid aan elkaar te verbinden, lijken nu eerst de randvoorwaarden daarvoor aanwezig: met een terugtrekkende overheid en groeiend besef in de samenleving dat we van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving aan het groeien zijn, is de timing nu beter om het tegenprestatie-instrument nadrukkelijk in te gaan zetten. Bovendien wordt de tegenprestatie op grond van de Participatiewet nu wettelijk verplicht gemaakt per 1 januari 2015.

Van cruciaal belang bij de toepassing is met welke toon de muziek wordt gemaakt: wordt dit instrument met name gejuridiseerd bezien en ingezet, of gaan we het in samenspraak met de betreffende burger vooral in de geest van de wet toepassen?

Beleidsmatige context

Vanaf 1 januari 2012 hebben gemeenten krachtens de Wet Werk en Bijstand (WWB) de bevoegdheid een tegenprestatie naar vermogen te verlangen van iemand die een beroep doet op een bijstandsuitkering (WWB) of een uitkering op grond van de IOAW of IOAZ. Hiermee wordt bedoeld dat van iemand die een bijstandsuitkering ontvangt, wordt verlangd dat deze hiervoor iets terug doet voor de maatschappij; een soort burgerplicht dus. Er zijn enkele voorwaarden gedefinieerd aan de invulling van het begrip "tegenprestatie naar vermogen", maar de nadere uitwerking is aan het college zelf. Zo kan het college de aard, de duur en de omvang van de maatschappelijk nuttige werkzaamheden bepalen.

Momenteel is er vanuit het rijk wetgeving vastgesteld voor een aantal wijzigingen in de Participatiewet (PW), op grond waarvan de tegenprestatie in 2015 een wettelijke verplichting is geworden.

Ten aanzien van de tegenprestatie is de verplichting om een verordening op te stellen. Wel is er ten aanzien van de invulling van de tegenprestatie enige beleidsvrijheid. Bij het opstellen van het beleid is zoveel mogelijk rekening gehouden met de wensen binnen de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel. Daartoe heeft er in elke gemeente een opiniërende bijeenkomst plaats gevonden, waarbij zoveel mogelijk input ten aanzien van de uitvoering van de tegenprestatie is opgehaald. Voorts is het ketenbrede cliëntenplatform Werkplein om haar mening gevraagd.

Tevens is gekeken naar diverse best practices in den lande. Hieruit is gebleken dat een vrijwillige tegenprestatie, zoals bijv. in Arnhem oorspronkelijk de bedoeling was, vooralsnog niet mogelijk is. Deze gemeente heeft een vrijwillige tegenprestatie in het leven geroepen, maar is inmiddels door de staatssecretaris attent gemaakt andere invulling te geven aan hun beleid. De staatssecretaris heeft

aangegeven dat een tegenprestatie niet vrijwillig kan zijn en derhalve niet voldoet aan de wet zoals die is vastgesteld. De gemeente Arnhem gaat nu via de VNG uitzoeken of hun invulling voldoet aan de wet. Uit bovenstaande input is beleid ten aanzien van de tegenprestatie naar vermogen opgesteld, die breed gedragen wordt.

De visie ten aanzien van de tegenprestatie komt binnen de volgende kaders tot stand:

1. Eigen verantwoordelijkheid en zelfregie van de burger staat centraal. Iedereen draagt naar vermogen zijn steentje bij aan de samenleving. Dit betekent dat aan de uitkeringsgerechtigde wordt gevraagd welke werkzaamheden hij/zij in het kader van de tegenprestatie zou willen verrichten en zelf op zoek gaat naar een tegenprestatie. Wanneer de uitkeringsgerechtigde voldoende gemotiveerd is, maar zelf geen tegenprestatie kan vinden in zijn eigen netwerk, vindt deskundige ondersteuning door een participatiecoach plaats in het toeleiden naar een tegenprestatie. Wanneer blijkt dat er echt structureel sprake is van onwil (dus géén onkunde), wordt na een zorgvuldige afweging een eventuele sanctie bezien. Bij het bezien van een sanctie worden altijd de ernst van de gedraging, de mate van verwijtbaarheid en de persoonlijke omstandigheden in acht genomen. Dit is reeds geregeld in de huidige afstemmingsverordening.
2. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de sociale infrastructuur, waarbij we zoveel mogelijk gebruik maken van bestaande voorzieningen en lokale netwerken proberen te versterken;
3. Uitgaan van de mogelijkheden en intrinsieke motivatie van de uitkeringsgerechtigde.

De doelgroep betreft alle uitkeringsgerechtigden die geen re-integratietraject volgen en die in staat zijn een tegenprestatie te leveren.

Beoogd effect en/of resultaat

- Bevordering maatschappelijke participatie.
Met de tegenprestatie is het mogelijk dat de uitkeringsgerechtigde uit zijn isolement en in beweging komt. Iedereen doet meer naar vermogen. Niemand blijft aan de kant staan.
- Maatschappelijk nuttige werkzaamheden
Met het doen van een tegenprestatie doet de uitkeringsgerechtigde iets terug voor het verkrijgen van een uitkering en kan de uitkeringsgerechtigde iets terugdoen voor zijn eigen buurt, wijk of gemeente. Het verrichten van maatschappelijke nuttige activiteiten betekent niet dat de tegenprestatie niet mag bijdragen aan arbeidsinschakeling. Dit is echter geen primair doel. Het doel is blijven participeren om het sociaal netwerk, arbeidsritme en regelmaat te ontwikkelen c.q. te behouden.
- Doelstelling van de tegenprestatie is te komen tot vrijwilligerswerk c.q. arbeidsinschakeling en op deze manier een duurzame participatie bewerkstelligen.
- Opbrengst minder maatschappelijke kosten

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat wanneer mensen meer deelnemen aan maatschappelijke activiteiten, minder beroep doen op de maatschappelijke kosten,

Argumenten

De doelstelling ten aanzien van de uitvoering van de tegenprestatie naar vermogen is dat deze zo beleidsarm, regelarm en gebiedsgericht wordt ingezet. Op deze manier wordt aan een aantal doelstellingen tegemoet gekomen:

1. Eigen verantwoordelijkheid van de uitkeringsgerechtigde. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij de integrale doelstellingen van de decentralisaties, te weten: zoveel mogelijk gebruik maken van de talenten en competenties van de uitkeringsgerechtigde, de kantelingsgedachte en eigen verantwoordelijkheid.
2. Lokaal iets terug doen voor je eigen omgeving, buurt en wijk. Daarbij wordt juist gebruik gemaakt van de reeds bestaande netwerken. Op deze manier wordt getracht de lokale sociale infrastructuur te versterken. Overigens kan ook buiten de gemeentegrenzen een tegenprestatie worden verricht.
3. Binnen de bestaande regels en uitvoering zoveel mogelijk gebruik maken van deregulering.

Kanttekeningen

- De maatschappelijk nuttige werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie dienen zich te onderscheiden van werkzaamheden die tot de reguliere arbeidsmarkt behoren. Bij werkzaamheden die in het kader van de tegenprestatie opgedragen kunnen worden gaat het altijd om additionele onbeloofde maatschappelijk nuttige werkzaamheden. Terwijl voor werkzaamheden op de reguliere arbeidsmarkt de bereidheid bestaat voor deze werkzaamheden loon te betalen. Het onderscheid tussen betaalde en onbetaalde werkzaamheden is afhankelijk van onder meer economische factoren en van keuzes die mede op basis daarvan door het bedrijfsleven en of de overheid worden gemaakt.
- De tegenprestatie naar vermogen betreft een extra taak voor de gemeente in het kader van de Participatiewet. Dit heeft extra uitvoeringskosten tot gevolg.
- De tegenprestatie naar vermogen heeft tot gevolg dat er extra belasting op maatschappelijke organisaties wordt gelegd. De functionele begeleiding van de uitkeringsgerechtigden ligt namelijk bij de organisaties waar de tegenprestatie wordt uitgevoerd. Dit biedt overigens ook kansen voor de desbetreffende organisaties. Derhalve is goede communicatie tussen het Werkbedrijf (verantwoordelijkheid uitvoering tegenprestatie) en organisaties (daadwerkelijke uitvoering tegenprestatie) van groot belang.

Middelen

Financiële aspecten en dekking:

Er worden van rijkswege geen extra middelen beschikbaar gesteld voor het opstellen en uitvoeren van beleid rond de tegenprestatie, terwijl het wel extra taken betreffen. Hierbij moeten we denken aan begeleidingsuren, registratie, monitoring etc.

De uitvoering van de tegenprestatie brengt extra uitvoeringskosten met zich mee, waarvoor we als gemeente dus niet gecompenseerd worden door het Rijk. Het uitgangspunt t.a.v. deze aanvullende taken is om deze binnen de bestaande formatie c.q. begroting van de afdeling W&I uit te voeren. Het gaat voor Helmond om ca. 1,5 fte (€ 143.000) structureel vanaf 2016 en voor de 2e helft 2015 om ca. € 71.000. De structurele kosten vanaf 1 januari 2016 worden taakstellend betrokken in de formatiecalculatie c.q. begrotingsopzet van het nieuwe Werkbedrijf Atlant-De Peel. In het najaar zal een integraal voorstel worden voorgelegd aan de gemeenteraad over de wijziging van de gemeenschappelijke regeling Werkbedrijf Atlant de Peel en de financiële gevolgen die hiermee gemoeid zijn. Voor de invoering en implementatie van deze taken in 2015 achten we een incidentele investering van € 71.000 noodzakelijk. De financiële gevolgen hiervan zullen in de 1e berap 2015 voorgelegd worden aan de gemeenteraad.

Bijlagen

Advies cliëntenvertegenwoordiging Participatiewet Werkplein regio Helmond

De cliëntenvertegenwoordiging heeft een advies uitgebracht inzake de verordening alsmede het beleidsplan Tegenprestatie naar vermogen. In eerste instantie is het cliëntenvertegenwoordiging ook opiniërend om een mening gevraagd met betrekking tot de tegenprestatie naar vermogen. Vervolgens is de verordening alsmede het beleidsplan aan hen voorgelegd. Hierop heeft de cliëntenvertegenwoordiging een advies uitgebracht.

Het advies van de commissie Bestuur en economie zal, na ontvangst, voor u ter inzage worden gelegd.

Burgemeester en wethouders van Helmond

de burgemeester

mevr. P.J.M.G. Blanksma - van den Heuvel

de secretaris

mr. drs. A.P.M. ter Voert

Bijlagen:

- toelichting op de verordening tegenprestatie naar vermogen
- beleidsplan tegenprestatie naar vermogen
- advies cliëntenvertegenwoordiging Participatiewet Werkplein regio Helmond

De raad van de gemeente Helmond;
gezien het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 juni 2015
gelet op artikel 8a, eerste lid, onderdeel b, van de Participatiewet, artikel 35, onderdeel d, van de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en artikel 35, onderdeel d, van de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ);

besluit:

1. **de Verordening tegenprestatie participatiewet, IOAW en IOAZ Helmond 2015 vast te stellen;**
2. **het beleidsplan Tegenprestatie naar vermogen vast te stellen;**
3. **De verordening en beleidsplan op de gebruikelijke wijze bekend te maken;**

VERORDENING TEGENPRESTATIE PARTICIPATIEWET, IOAW en IOAZ HELMOND 2015

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begrippen

In deze verordening wordt verstaan onder:

- a. uitkeringsgerechtigde: een persoon die een gemeentelijke uitkering ontvangt;
- b. gemeentelijke uitkering: een uitkering op grond van de Participatiewet, de IOAW of de IOAZ;
- c. tegenprestatie: maatschappelijk nuttige werkzaamheden (onbeloond) die door het college aan een uitkeringsgerechtigde met een gemeentelijke uitkering kunnen worden opgelegd en die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt;
- d. vrijwilligerswerk: werk dat in enig verband onverplicht en onbetaald wordt verricht, voor anderen of voor de samenleving;
- e. mantelzorg: hulp ten behoeve van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen, opvang, jeugdhulp, het opvoeden en opgroeien van jeugdigen en zorg en overige diensten als bedoeld in de Zorgverzekeringswet, die rechtstreeks voortvloeit uit een tussen personen bestaande sociale relatie en die niet wordt verleend in het kader van een hulpverlenend beroep.

Hoofdstuk 2 Beleid tegenprestatie

Artikel 2 Verslag over beleid

1. Het college stelt ter nadere uitvoering van deze verordening een beleidsplan vast waarin kan worden vastgelegd hoe nadere invulling aan de tegenprestatie wordt gegeven.
2. Het college zendt middels de reguliere verantwoordingsverslagen aan de gemeenteraad en de Cliëntenvertegenwoordiging Participatiewet een verslag over de uitvoering en resultaten van het beleid ten aanzien van de tegenprestatie.

Hoofdstuk 3 Tegenprestatie naar vermogen

Artikel 3 Doel tegenprestatie

Doel van de tegenprestatie is het bevorderen van de maatschappelijke participatie door het leveren van een bijdrage aan de samenleving door uitkeringsgerechtigden op basis van wederkerigheid. Het verrichten van een tegenprestatie kan bijdragen aan vergroting van kansen op de arbeidsmarkt.

Artikel 4 Inhoud tegenprestatie

1. Het college kan aan een uitkeringsgerechtigde met een gemeentelijke uitkering een tegenprestatie opleggen, waarbij het moet gaan om maatschappelijk nuttige werkzaamheden die onbeloond plaatsvinden. De werkzaamheden zijn additioneel van aard.

2. Van een uitkeringsgerechtigde wordt verwacht dat hij zelf invulling geeft aan de tegenprestatie en daarvoor met voorstellen komt. Indien nodig kan daarbij ondersteuning worden geboden. Het college beoordeelt deze voorstellen.
3. De tegenprestatie kan als volgt worden ingevuld:
 - a. overige maatschappelijk nuttige werkzaamheden;
 - b. het volgen van taal- of beweegtraining;
 - c. activeringsprogramma's;
 - d. het met een tijdsbeslag van tenminste 8 uur per week werken aan persoonlijke problemen met als doel het invulling kunnen geven aan één van de hiervoor genoemde vormen van tegenprestatie. Dit kan worden gezien als een eerste fase in het doen van een tegenprestatie.
4. De tegenprestatie is niet bedoeld als re-integratie-instrument en mag toeleiding naar de arbeidsmarkt of het verkrijgen van betaald werk niet in de weg staan.
5. De tegenprestatie mag niet leiden tot verdringing van regulier werk op de arbeidsmarkt.

Artikel 5 Duur en omvang tegenprestatie

1. De tegenprestatie wordt naar vermogen opgedragen voor minimaal 8 uur per week gedurende een periode van minimaal 6 maanden per jaar.
2. Bij het opdragen van de omvang en inhoud van een tegenprestatie houdt het college rekening met de volgende factoren:
 - a. de tegenprestatie moet naar vermogen kunnen worden verricht door een uitkeringsgerechtigde;
 - b. de persoonlijke situatie en individuele omstandigheden van een uitkeringsgerechtigde
 - c. de persoonlijke wensen en competenties van een uitkeringsgerechtigde
 - d. de tegenprestatie is gericht op de persoonlijke ontwikkeling van de uitkeringsgerechtigde
 - e. het al verrichten door de uitkeringsgerechtigde van maatschappelijke activiteiten of vrijwilligerswerk

Artikel 6 Ontheffingen

1. Ontheven van de plicht tot het verrichten van een tegenprestatie is:
 - a. De uitkeringsgerechtigde die duurzaam en volledig arbeidsongeschikt is.
 - b. De alleenstaande ouder die vrijstelling van de arbeidsplicht heeft in verband met de zorg voor (een) kind(eren) in de leeftijd tot vijf jaar
 - c. De uitkeringsgerechtigde die zorgtaken verricht als mantelzorger voor tenminste 8 uur per week;
 - d. De uitkeringsgerechtigde die voor tenminste 8 uur per week vrijwilligerswerk verricht;
 - e. De uitkeringsgerechtigde die in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning gebruik maakt van een voorziening gericht op individuele begeleiding of groepsbegeleiding voor tenminste 8 uur per week;
 - f. De uitkeringsgerechtigde die deelneemt aan activiteiten in het kader van een re-integratietraject.
2. Het college kan afwijken van het minimale uren gesteld in lid a, c en d als toepassing ervan tot onbillijkheden van overwegende aard leidt.
3. Het college bepaalt op welke wijze dient te worden aangetoond dat sprake is van een vrijstellingsgrond als bedoeld in het eerste lid.

Hoofdstuk 4 Slotbepalingen

Artikel 7 Inwerkingtreding

Deze verordening treedt in werking op de eerste dag na bekendmaking daarvan in het Gemeenteblad.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering van 7 juli 2015.

De raad voornoemd,
de voorzitter

de griffier